

Rusya'dan bir rapor muhtelif taşıma sistemlerine ait problemleri vermiştir. 400 kV Kuybişev - Moskova taşıması 780 ve 860 km. İlk iki tek devreli hattan meydana gelmiş olup kompanzasyon bir tek seri kondansatör bataryasını orta noktada çapraz bağlamakla teyinin iki barasının arasına yerleştirmekle temin edilmiştir. Belirtildiğine göre, bu tesisat sistemin kapasitesini 350 MW kadar artırmıştır.

Tek veya üç kutuplu tekrar kapama :

Tek veya üç kutuplu otomatik tekrar kapamanın ikisi de taraftar buldu. D r e t s c h (Fransa) ve R e n c h o n (Belçika) mukamell olarak tek kutuplu tekrar kapama l u ğ u ve güvenilir l i n .

Amerika ve Kanada'da tr neme hatlarına ait ilgi çekti. Amerika'daki «E.Y.G. hat 4,3 mli (7 km) uz hat 290 ila 330 m. rakım olup, geniş ölçüde diğ işler, inluğunda ve Edzergh. 460 kV ve hava şartlarında kanık davranış konularında kayıd ve kıymetlendirilecek muht. kV ihtimamla teçhiz edilecektir.

Kanada'da :

ruma konularında fikirlerle pratiğin geniş ölçüde farkettilğini tartışmalar göstermiştir. Tersiyer sargısız olarak işletmede olan 3 fazlı büyük üniteler örnek gösterilmiştir. İngiltere şebekesi üzerindeki bütün 132/275 kV'luk ototransformatörler açılabilir üçgen bağlanmış tersiyer sargıyı havidirler. Benzer şekilde yüksek gerilim ve orta gerilim uçları için lüzumlu darbeye karşı koruma tipi üzerinde kanaatler farklıdır. Büyük ototransformatörlenn boyut ve gücündeki gelişmenin hayret edilecek bir seviyeye ulaştığı ve gelecek CIGRE Konferansından önce 400kV'da 300 MVA'dan büyük güçlerin işletmede olabileceği ortaya çıkmıştır

Dielektrik denemeleri konusunda bir bağlama aşın gerilimleri testine lüzum olmadığı, mevcut deney pratiğinin tranformatörlere uygun bir zati aşın gerilim dayanımı sağladığı konusunda fikir birliği görülmüştür.

KABLOLARIN SUNİ SOĞUTULMASI :

Kablo toplantısında tartışılan muhtelif korardan, kabloların suni olarak soğutulması lenme kapasitesini artıran bir çare olarak bahsedilen konu idi R a l s t o n ve s t (Kanada) ilgi çekici bir raporda muht. ortalı kablo tesisatları ile birleştirilen soboruları projelerini vermişlerdir. Vardık uca göre yük kapasitesi % 50 artırılabilir. Bu sonuç G i a r o (İtalya) nun, inden cebri hava dolaşımı konusunda enel bir matematiksel analizle de uyundedir. S u t t o n ve M o r g a n a b l e s L t d .) 200 - 300 kV'luk kablolar Uıtma tatbiki ile güç artırma imkân inekte ve 1 km. den küçük boydaki r için merkezî kanaldan yağ dola-yı neticeyi ' vereceğini belirtmek-den yukarı, su ile soğutulan boru 'aha uygun bulunmaktadır.

H a w l e y , H e w i t t ve H a c k e (A. E. I. Ltd.) Glasgow Üniversitesi synchrotron alan bobinler için su soğutmalı bir kablunun orijinal gelişmesini ve buna dayanarak generatör bağlantıları için projelendirilmiş, üç çekirdekli, merkezî kanalı haiz bir kabloyu raporlarında bildirmişlerdir. Birkaç yüz metrelik boy-lar üzerinde, orta derecede su basınçları kullanılarak akım taşıma kapasitesinin 2 veya 3 defa artırılabilceği tavsiye edilmiştir.

O n d i n (Fransa) 500 kV 1400 MVA cebri yağ dolaşımı bir kablunun iki yıldanberi işletmede olduğunu ve 380kV luk benzer bir kabloya ait izahatı bir tebliğle vermiştir.

A s h f o r d (Pireli! - General Ltd.) Usk-mouth'da tesis edilen 219,5 m uzunluğunda, 24 segmanlı soğutma kanallarını havi, su soğutmalı bir kabloyu izah etmiştir.

Kabloların yağ, gaz veya su ile cebri soğutulmasına dair birçok deneme ve pratik tecrübeleri tartışmalarda verilmiştir. Kablo bağlamasının uzunluğunun artmasında ekonominin çok önemli olduğu hususunda genel mutabakat vardı. Kaptalaze edilen kayıplar çok yüksek olabileceğinden her durum ayrı ayrı etüd edilmelidir. Fakat kısa mesafeler için cebri soğutma pratiktir.

1960 oturumlarının organizasyonu önceki toplantıların yüksek standardını devam ettirdi De-legeler üç teknik ziyaretten birini yapmak fırsatını elde ettiler : Montereau termik santrali ve 380 kV talı istasyonu, Le MatGriel Electricue S. A. nın Champagne-sur-Seine'deki fabrikaları veya Electricit6 de France'ın araştırma ve deneme merkez}.

1962 yılında yapılacak 19ncu CIGRE Konferansının tarihi 16 - 26 Mayıs 1962 olarak ilân edilmiştir. Bu tarih, bazı dini yortular sebebiyle, önceki yıllarda seçilenlerden az bir süre öne alınmıştır.

1&

Meslekdaşımız Necati Türkeri'nin Yazılarını Okurken Gördüklerim

Memduh ERDEMİR
Müh. - Etbank

Yayın Organımızın 43 - 44 üncü sayısında, meslekdaşımız Necati Türkeri'nin, «Mecmuamızın Türkiye Elektrifikasyonu Adını Taşıyan Sayısı Hakkındaki Müşahedeler» başlıklı yazışım okurken, yazının ne kadar dar bir görüş içerisinde ele alındığını, odamızın ve yayın kurulundaki arkadaşlarımızın nasıl basit bir mugalâta ile suçlandırılmaya çalışıldığını hayretle karşılamış-tım. Bu defa, mecmuamızın 45-46ncı sayısın-

da aynı kişinin «Neşriyat Encümenine Ceva-bım» başlıklı yazısını okuyunca, meslekdaşı-mızın çok garip hedefi karşısında hayretim büs-bütün arttı ve bu iki yazı üzerindeki gözlem ve düşüncelerimi burada açıklamak lüzumunu duydum

Meslekdaşımızın düşünce ve duyguları, içe-risinde bulunduğu kompleksler bakımından de-ğil; memleketimizin enerji dâvası ve bu dâva-

0-
eb-

unda
uzun
haline
aı ge-
e edil-
sebeble
ılmıştır.
le % 40
net ile-
) MW'dan
hatta ise

ıyısı ve ile-
e kadar me-
imum değeri-
ılı elektronik
muhtarını ve
reğ'te elde e

nın temelinden halli için kurulması gereken TEK ile yakinen ilgili olması bakımından ehemmiyetlidir.

Yayın organımızın 43 - 44 üncü sayısında yayımlanan yazısının sonunda, konu ile hiç de irtibatı olmadığı halde TEK'in önemini belirten ve 45 -46ncı sayıda ise, kendi düşüncesine tamamen zıt bir cephe alarak, TEK'in lüzumsuzluğunu savunmak gibi «hasbel kader» büyük bir şanssızlığa uğradığını sandığım bu düşünceleri karışık meslekdaşımızın; TEK üzerindeki görüşlerinin eleştirimini, konunun önemli oluşu dolayısıyla, başka bir zamanda, ayrı bir yazı ile odamızın kıymetli üyelerine sunmayı daha uygun buluyorum. Ancak meslekdaşımızın, bunun dışında kalan ve bin diğerini çürüten söz ve düşünceleri daha doğrusu, «his + indi görüşleri» üzerinde sığağı sığağına durmak gerekmektedir

Yayın organımızın 43 - 44 üncü sayısında yayımlanan meslekdaşımıza ait yazıyı okuyan herhangi bir odamız öyesi; eğer Türkeri'yi tanımiyorsa, yazının amacını tesbit etmekte güçlük çekecektir. Bu yazı, odamızın ve yayın kurulunun tutumunu mu, yoksa EİE İdâresi ile bu İdârenin Müdürlüğünün tutumu ve fikirlerini mi eleştiriyor? Hangisi olduğu belli değil. Belli olan tek nokta meslekdaşımızın anlam ve duygularının, hisleri altında bulunduğu bir zamanda yazıyı kaleme almış olmasıdır.

Bir konunun eleştirilmesi yapılırken bilindiği gibi; önce konu tanıtılır, sonra bu konu ile ilgili olarak düşünce, gözlem ve irdelemeler savunulur. Bu duruma göre; Sayın İbrahim Deriner'in yazısı, odamız, EİE İdâresi ve Yayın kurulundan hangisi üzerinde eleştirme yapılacaksa onu konu olarak ileri sürmek gerekir. Eleştirmelerde tutulacak yol böyle iken; odamız ve yayın kurulunu hedef olarak göstermek, arkasından EİE idaresinden ve bir şahsın yazısından söz açmak tıpkı, «kızım sana söylüyorum gelinim sen anla» anlamındadır. Bu ise mugalâta yapmak isteyenlere has bir taktiktir.

Meslekdaşımızın, 43 - 44 ve 45 - 46 ncı sayılarda yayımlanan yazısını çeşitli yönlerden inceleyelim :

43 - 44 üncü sayıdaki yazısının 4 üncü paragrafında; «Bu özel sayı içindeki yazılar üzerinde ayrı ayrı durmayacağız. Ancak önsöz ve orta sahifedeki harita herhangi bir TAVZİH yapılmadığına göre doğrudan doğruya mecmuamıza dolayısıyla Odamız camiasına mal edilmiş olduğundan bu husustaki müşahedelerimizi arzetmekte fayda mülâhaza etmekteyiz.» denilmektedir. Sevgili arkadaşlarım, sağ duyunuza başvuruyorum. Bu ne biçim bir yazı ve nasıl bir anlayış? Acaba, sizler'de 35-36ncı sayıdaki yazıları, odamızın görüşü ve toplumumuzun dü-

şünceleri olarak mı anladınız? Bu anlayışın nedeninin basitliğine bakınız, lüzum ve asla yükümü olmıyan bir «Tavzih»!.. O halde; yayın organımızda yayımlanan her yazı, tavzih edilmediği müddetçe odamızın görüşü ve toplumuzun düşüncesi olmalıdır. Böyle bir kural var ise. Necati Türkeri'nin düşünce ve sezilerinden sizleri tenzih ederim.

Meslekdaşımız 35 - 36 ncı sayının önsözünde geçen kelimelerden söz açarak, konunun olduğu gibi mesleğinin de dışına çıkmak suretiyle, Sayın İbrahim Deriner'e karşı olan duygularını büsbütün açığa vurmaktadır. Eleştirilen yazıda geçen bazı teknik kelimeleri yadırgıyan ve o kelimelerin Türkçe karşılığı kullanılmadığı için üzülen Türkeri: en az yadırgadığı kelimeler kadar dilimizde yabancı olan «Camia, malûmat, müşahade, tavzih, vareste, enterkonnekte, priorite, plâtfon, encümen, neşriyat, kriteriyum» gibi kelimeleri yazılarında büyük bir sadakatla kullanmıştır. Ayrıca 10 Ekim Pazartesi günü Odamızın tertiplelediği açık oturumda gene bu meslekdaşımızın ENERJİ NAKLİ konusunda, konuşurken, o oturumda bulunan arkadaşlarımızın hatırlıyacağı üzere; «Jüstifiye,' rantabl, voltajların titri, telâkki» gibi daha pek çok yabancı kelimeyi kullanmış ve üstelik «Voltajların titri» deyimini de türetmek gibi büyük bir «deha» örneği vermiştir.

Bir insanın kendi dilini arıtamadığı ve bu gidişle "arıtmasına da imkân olmadığı gerçek iken; başkasının dilini eleştirmeye yeltenmesi, en hafif deyimle kendi gözündeki merteye görmeyenin, başkalarının gözündeki saman çöpünü çıkarmıya gitmesine benzemektedir

Meslekdaşımızın dili üzerindeki eleştirmeyi burada bırakacağım.

Memleketimizin enerji dâvaları ile ilgilenen meslekdaşımızın. hiç olmazsa büyük çaptaki enerji tesislerinin özelliklerini bilmesi gerekir. Hele bu meslekdaşımız memur olarak sorum\ı bir durumda bulunuyorsa bu gibi bilgilere herkesten daha çok sahip olması tabiidir. Necati Türkeri için de durum tamamen böyledir. Esasen meslekdaşımız, yayın organımızın 45 - 46 ncı sayısında en geniş arşivleri olduğunu dolayısıyla bu bilgilere herkesten daha çok sahip bulunduğunu zımnen ifade etmiştir. Hal böyle iken, Meslekdaşımızın mecmuamızın 35 - 35 ncı sayısında yayımını sakıncalı gördüğü harita üzerinde tıpkı kendisinin durduğu gibi biz de duralım •

Meslekdaşımız haritada bulunan yanlışları tek tek sıralamak suretiyle, doğrusunu söylemektedir. Doğru olanlarına diyeceğimiz yok.

Ancak herkesçe bilindiği gibi; bu harita, 1959 yılının sonunda Türkiye'nin elektrikleştirme planını göstermektedir. EİE İdâresi, Sanayi Bakanlığına bağlı bir teşekküldür. Bu harita EİE İdâ-

resi tarafından nasıl olmuştaki Bakanlığın bilgi ve kabulü dışında yayımlanmış. Necati Türkeri Bakanlığın Enerji Dairesinde Plânlama Müdür Muavini'dir. Adı geçen haritayı yayımından evvel görmüş olması gerekir. Haritayı yayımından evvel gördü ise, kusurlarını neden o zaman düzeltmedi? Görmedi ise, ödevini yapmamış demektir ki, o zaman bu haritanın kusurunu düzeltmek görev ve yetkisinde olmıyanlara kimsenin söylemeye hakkı olmamalıdır.

Kaldiki, harita üzerindeki kusurları düzeltmeye kalkan bu meslekdaşımız, Alınus santralından çıkan hatların İşletme geriliminin 161 kV olduğunu yazmış ve hem de geniş arşivleri bulunduğunu, herşeyi en iyi bildiklerini savunduğu halde; bu gerilime dair bilgiyi gazete havadisleri meyanmda öğrendiğini de itiraf etmiştir. Yani bir başka deyimle DSİ idaresi Proje tasdiki için Sanayi Bakanlığına başvurmamaktadır. Aksi halde, Necati Türkeri'nin DSİ tarafından yapılan İşleri gazetelerde öğrenmesi için bir sebep yoktur. Bu demek oluyor ki; Necati Türkeri meslekdaşımız DSt ilgilileri ile arası çok iyi ve onların kendilerine aldırılmazlıklarını hoş görüyor ve fakat EİE İdaresi kanunî yetkisine dayanarak Bakanlığa selâhiyeti dahilindeki bazı hususlarda müracaat etmediği zaman, onlara nasıl benden habersiz hareket edersiniz diye çıkışıyor. Tabii bu suretle iş yanşmaya dökülünce de meslekdaşımız, memleketimizde 154 kVluk nominal işletme geriliminden daha büyük gerilimli bir E.N. Hattının bulunmadığını hatırlıyamıyor ve gazete havadislerini hakikat sanıyor.

Bu yazdıklarımı ben de istemliyerek yazdım. Fakat kendimi yazmaya da zorunlu saydım. Bir zihniyetin nasıl saldırgan ve nasıl tehlikeli olabileceğini anlatmak için de yazdım. Yayın kuruluna çatmak bahanesi altında başkalarının tenkidini çok gülünç oluyor. EİE İdaresinin görüşleri, tutumu ve bu İdare mensupları meslekdaşlarımızla Türkeri arasında, memleketimizin enerji dâvaları üzerinde ve selâhiyet yönünden daimî bir çatışma vardır. Dikkat buyurulmuşsa her iki yazısında da hakiki hedef onlar. EtE İdaresini ve mensuplarını eleştireceğini ilân edip, aklını kalkan, kalemini de kılıncı yapabildi. Ortaya neden bu hüviyetle çıkmadı acaba? Anlaşılan, yaym kurulunu eleştiriyor görünüp, EİE İdaresini eleştirmek daha kolay gelmiş olacak.

Meslekdaşımız bu yazımı okuyunca, benim EİE İdaresini ve Sayın İbrahim Deriner'i savunduğumu sanacak. Hemen söyleyeyim ki böyle bir düşünce aklımın köşesinden bile geçmez. Çünkü ben, EİE İdaresi ve Enerji ile ilgili diğer müesseseler hakkındaki düşüncelerimi bir sabah gazetesinde halk oyuna sunmuştum. O yazımdan

ötürü Türkeri'de alınmıştı. Diğer taraftan Sayın İbrahim Deriner'in muvaffak olduğuna da inanmıyorum. Bu sebeplerle onları savunmam mümkün değildir.

Necati Türkeri'nin düşüncesinin aksine şu kadarını söyleyelim ki; EtE İdaresi mensubu bulunan meslekdaşlarımızın kâğıt üzerinde çalışması, montaj ve işletme tecrübeleri bulunmaması, fert olarak onların kendi kusurları değildir. Bu durum, mevcut idarelerin arasındaki koordinasyonsuzluktan ileri gelmektedir. Aralarında çok kıymetlileri bulunduğu şüphe götürmez bir hakikat olan, EİE İdaresi mensubu arkadaşlarımızın, pratik bir tecrübesi olmadığını savunan Necati Türkeri'nin ve hattâ kendisinin buyruğu altında bulunanların dahi acaba hangi tecrübeleri varmış?...

— Türkiye'mizde hangi projeyi yapmışlar ve Bakanlığın olurundan geçirmişlerdir?

— İnşa halinde bulunan hangi elektrik tesisini denetlemişler?

— Hangi enerji tesisine ait şantiyeyi bizzat idare etmişler?

— Hangi işletmede sorumluluk kabul etmişler? Hiçbirisini bilmiyoruz. Bunlar ortaya konulsa bir Anadolu deyiimi ile, «Herkesin darası kantarı meydana çıkar» ve haddini bilmek gibi bir büyüklüğe yükselir.

Netice olarak diyebiliriz ki, Meslekdaşımız Necati Türkeri :

1 — Yayın Kurulunun ve Odanın değil başkalarının eleştirimini yapmıştır.

2 — Mecmuayı beğenmemesine mukabil, herhangi bir düzeltme (harita konusunda olanlar hariç), temenni ve tavsiyede de bulunmamaktadır.

3 — Yeniden bir «Türkiye Elektrifikasyona sayısının çıkartılmasını istemekte ve fakat başkalarına olan şahsi tarizlerinin dışında sebep gösterememektedir.

Esasen, memleketimizin bir takım enerji problemlerinin hallinden evvel, enerji dâvalarımızla ilgili Müesseselerin koordinasyonu en tabii bir keyfiyet olup; Mecmuamızın «Türkiye Elektrifikasyona sayısında ilk defa yayımlanacak konu da «Enerji Müesseselerinin bugünkü Koordinasyonsuz durumunun belirtilmesidir ki», bu hususta da 35 - 36 ncı sayıda yeteri kadar yayım yapılmıştır.

Binaenaleyh bu ayıp bize yeterken Türkeri'nin mevcut keşmekeşe biraz daha renk katar gibi ortaya çıkıp, Odamız toplumunu kendisine güldürmesine birşey demiyorum amma; zamanımızı almasına zoru neydi?